

DEMOKRATİK KALKINMA İÇİN SANAYİ VE ENERJİ POLİTİKALARI

Oda Enerji Çalışma Grubu Başkanı Oğuz Türkyılmaz'ın "Demokratik Kalkınma İçin Sanayi Ve Enerji Politikaları" başlıklı yazıları 3-4 Ocak 2024 tarihlerinde BirGün Gazetesinde yayınlandı

Demokratik Kalkınma İçin Sanayi ve Enerji Politikaları-1: Ne için, kim için enerji

Yirmi yılı aşkın süredir, Cumhuriyet karşıtı, neoliberal iktisadın en sıkı uygulayıcısı, şeriat yanlısı siyasal kadrolar iktidarda. Uygulanan sermaye yanlısı ve emek düşmanı politikalarla ülke, bir yangın yerine dönüştü. Kamu kaynaklarıyla büyütülen yandaş sermaye grupları ve tarikat yöneticileri, kağıt üzerinde dört beş görevle yüksek maaşlar alan tuzu kuru bürokratlar ve her dönem kollanan

sermayedarlar dışında; halkın çok büyük çoğunluğu işsizlikle boğuşmakta, düşük ücretlerle, asla baş edemeyecekleri hayat pahalılığının altında ezilmektedir. "Tek Adam" rejiminde, bütün erkler Saraya bağlanmış, yasa, yargı, yürütme, tüm devlet kademeleri, Sarayın hiyerarşik yönetim ve denetimi altına girdi. AYM ve AIHM kararları yok sayılırken hukukunun üstünlüğünün yerini, Sarayın kararları ve "üstünlerin hukuku" aldı. Her türlü demokratik itiraz ve direniş yasa dışı ilan edilebilmekte, demokratik kültürel faaliyetleri yasaklanıyor. Cumhuriyet

tüm değer ve kurumlarıyla ortadan kaldırılmaya, çağdışı siyasi referanslara dayalı dini yönetim tarzı ve kurumsallaşma kalıcılaştırılmaya çalışılıyor.

1980 SONRASINDA KAMUCULUK TASFİYE EDİLDİ

1980'ler'den bugüne, bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de sermaye iktidarları eliyle neoliberal politikalar uygulandı. 2000'li yıllarda bölme, küçültme, kapatma, özelleştirme uygulamaları hız kazandı. Tüm kamu iktisadi kuruluşları yoğun özelleştirmelere konu olmuş, kamunun başta sanayi tesisleri olmak üzere, işletmelerinin çok büyük bölümü etkisizleştirildi, özelleştirildi veya kapatıldı. 1980'den günümüze, tarım üreticisi için pazar/fiyat oluşturan, ülke sanayinin ve daha genel anlamda ülke ekonomisinin ve halkın ihtiyaçlarını karşılayan ve bunu da kâr amacı gütmeyen yapan düzenleyici/tedarikçi kuruluşlar olan kamu kuruluşları; küçültülerek, özelleştirilerek, tasfiye edilerek, kapatılarak etkisiz hale getirildi. Tarımsal üretim nüfus artışına yanıt verecek düzeyde arttırılmadı. Ülke sanayinin ihtiyacı olan hammadde ve ara mallarını kâr amacı gütmeyen tedarik eden ve teknolojik dönüşüm potansiyeli olan KİT sektörünün tasfiye edilmesi nedeniyle, dışa bağımlılığı azaltacak bir sınai/teknolojik atılım da yapılmadı. Önceleri ağırlıklı olarak kamu sanayi atılımlarında somutlanan Türkiye'nin sanayileşme süreci, planlama-sanayileşme-kalkınma üçlüsünün terk edilmesiyle birlikte kesintiye uğratıldı.

Bu sürecin son yirmi yılına damgasını vuran tek parti döneminde, sanayi düşük teknoloji üretimle, emek yoğun sektörlerle, finansal spekülasyonlar ve mafya esintili, oligarşik bir rant ağı ile kuşatılmış durumdadır. Üretim gücünün tahribi, dış borçlara ve ithal girdilere bağımlılık, borç ve faiz ödemelerinin büyüklüğü, inşaat-rant odaklılık vb. olgular, ülkemizin sanayileşmeden tamamen uzaklaştığını ortaya koymaktadır.

Özelleştirmeler ve kamusal üretim-hizmet ve denetimin tasfiyesi, üretim ile ihracatın ithal girdilere bağımlılığı ve fason üretim olguları, sanayisizleşmeyi sürdürmüş, tarımı mahvetmiş, mühendisliği değersizleştirildi.

Üretimde ağırlık düşük teknolojidir. Özel sermaye, imalat sanayinde, düşük teknoloji, düşük yatırım maliyeti, canlı pazar, yüksek kâr ve düşük ücret profilli sektörlerle yönelmiştir. Sektörel kârlılıkların emek yoğun, düşük ve

orta düşük teknoloji sektörlerde çok daha hızlı artıyor olması ve yüksek düzeylere ulaşması, düşük (ve sürekli gerileyen) emek ücreti serisi ile birleşmektedir. Tüm bu etkenler, Türkiye imalat sanayinin üretim yapısını da düşük ve orta düşük teknoloji bir platforma çekmektedir. Bu tablo ortadayken, rekabetçilik ve kâr motivasyonu ile hareket eden özel sektör yatırımcısının kendiliğinden yüksek teknoloji sektörlerine geçmesi (sağlanan teşvikler ne olursa olsun) mümkün değildir. Özel sektör yüksek teknoloji sektörlerine yatırım yapmazken, kamu ise, sahayı çoktan terk etmiştir.

EMEK SÖMÜRÜSÜ ÜZERİNE İNŞA EDİLEN SANAYİ

İktidarın sarıldığı "ucuz işgücü", sömürünün ve sermaye kârlarının yoğunlaşmasının ve yoksulluğun ana kaynağıdır. Sermaye emek denkleminde, emek hep gerileyen taraftır. İmalat sanayinde çalışan işçilerin ücretleri 2009-2021 döneminde USD bazında tüm alt sektörlerde gerilemiştir. Emek gelirlerinin katma değer içindeki payı tüm sektörlerde gerilerken en fazla gerileme imalat sanayinde olmuştur. Bu da açık bir kaynak transferidir. Göçmen işçileri ucuz işgücü deposu gören, niteliği dikkate alınmadan her yerde açılan mühendislik bölümleri ile teknik eleman kalitesini düşüren ve çalışanlara da bu işsiz mezun orduyu ile korkutarak düşük ücret vermeyi sürdüren sermaye kesimi, yüksek katma değerlerin en büyük kesimini (hem de payını artırarak) almaktadır.

BÖLGESEL DENGESİZLİKLER ARTIYOR

Batı illeri ve başta İstanbul olmak üzere bilhassa Marmara Bölgesi, ulusal ve sanayi hasılasının toplam ve kişi başı değerlerinde hep ön sırada yer almış ve bölgesel gelir dengesizliklerini arttırmıştır. Altyapı, lojistik ve ulaştırma yatırımlarının da batı bölgelerinde yoğunlaşması sonucu sanayi yatırımları da, bu bölgelere kaymıştır. Geri kalmış yöreleri teşvik etmeyi amaçlayan teşvik politikası işlevsiz kalmıştır. Ülke içi ve ülke dışından işgücü göçlerinin batı/kuzeybatı bölgelerine yönelmesiyle sadece gelir dağılımı anlamında değil, sosyolojik açıdan da dengesizlikler artmıştır. 2021 yılı itibarıyla Türkiye nüfusunun yüzde 46'sını oluşturan batı illeri, GSYİH'nin yüzde 61'ine, sanayi hasılasının ise yüzde 64'üne sahiptir. Türkiye'nin doğu illeri ise toplam nüfusun yüzde 24'üne sahipken GSYİH'dan aldıkları pay yüzde 12, sanayi katma değerinden aldıkları

rı pay ise yüzde 10'dur. Çözüm, kâr ve rekabetçilik amacı gütmeyen ve yöredeki girdi potansiyelini de değerlendirecek olan kamu işletmelerinin bu bölgelerde sanayileşmenin ve kalkınmanın öncüsü olmasıdır.

“ÇEVRE” SINIRSIZCA İSTİSMAR EDİLİYOR

Sanayi tesislerinin belirli bölge ve akslarda bilhassa İstanbul-Kocaeli-Adapazarı, Çerkezköy, Bursa, İzmir-Manisa, Mersin-Adana-Ceyhan-İskenderun yoğunlaşmıştır. Bu durum, bu yörelere yönelik bir nüfus akımına ve yanı sıra verimli tarımsal arazilerin, yeşil alanların, orman alanlarının, nehirlerin, göllerin yıkımına neden oldu.

EKONOMİDE GELİNEREN DURUM SÜRPRİZ DEĞİL

Topluma dayatılan bu reçete rekabet ekonomisi değil, sefalet ekonomisidir. Siyasi iktidar uyguladığı ekonomik ve sosyal politikalarla emekçi kesimleri tamamen yoksullaştırmış, devleti sosyal görevlerinden arındırarak baskı aracına dönüştürmüştür.

Yaşanan sorunların ana kaynağı devletin sosyal sorumluluklarının terk edilmesini, ekonomik alandan çekilmesini, kamusal varlık ve yatırımların özelleştirilmesini, üreticileri korumaya yönelik uygulamaların terk edilmesi politikasıdır. Banlarla birlikte ücretli kesimlerin düşük maaş ve kötü çalışma koşulları altında çalıştırılmasını, sosyal güvencelerden yoksun bırakılmasını, uluslararası sermaye hareketleri önündeki tüm engellerin kaldırılmasını, kamusal hizmetlerin ticarileştirilmesini temel alan bu politikalarını da eklemek gerekiyor. Yurt dışından gelen sıcak paraya dayalı ekonominin, o para akışı kesildiğinde işleyemez hale geleceği açıktır. Ülke kaynaklarının sadece hizmet, finans, inşaat ve gayrimenkul sektörlerine ayrılması dengeli bir ekonomik büyümeyi engellemiştir. Rant yaratmak için gerçekleştirilen çılgın ve gereksiz projeler bu ülkeye yük olmaya devam edecek, yeni çevresel sorunlar yaratacaktır. İstihdam yaratmayan büyümenin bu ülke halkına bir faydası olmamıştır. Sermaye çıkarlarının halkın ortak çıkarlarının önüne geçirilmesi, toplumsal bir felakete sonuçlanmıştır. Ve bu felakette siyasi iktidarın bize vaat ettiği tek şey, daha fazla yoksulluktur.

ENERJİDE TOPLUM YARARI İÇİN NE YAPILMALI?

Toplum yararını gözeten enerji politika ve uygulamaları;

çağdaş toplumlarda tüm yurttaşların ve toplumun ortak gereksinimlerini esas alır. Eğitim, sağlık, ulaşım, adalet, iletişim, kültürel ve sportif hizmetlerinin, güvenli çalışma ve yaşam koşulları, beslenme, uygun barınma vb. ihtiyaçlarının ve tüm bu hizmet ve faaliyetlerin ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde toplam ekonomik faaliyetlerin gereksineceği miktar ve nitelikte enerjinin; toplum yararını gözetken demokratik, katılımcı kamusal planlama kapsamında, kamu hizmeti olarak, doğal ve toplumsal çevreye olumsuz etkileri asgari düzeyde tutularak ve azami ölçüde yenilenebilir kaynaklara dayalı olarak, etkin ve verimli şekilde teminini, iletimini ve dağıtımını amaçlar.

Enerjinin tüm tüketim alanlarında; toplumun gerçek ihtiyaçlarının karşılanmasının temel olması amaçlanmalıdır. Kapitalizmin gereksiz “aşırı, fazla tüketim, sürekli yeniden üretim” sarmalının tetiklediği, genel olarak tüm enerji kaynaklarının, özel olarak işlevsel olmayan elektrik tüketiminin (AVM'ler, geceleri pırıl pırıl aydınlatılan kamu binaları vb.) körüklenmesi anlayışından uzak durulmalıdır. Enerji üretim tesislerinin kamucu, katılımcı demokratik bir planlama anlayışı içinde, esas olarak rüzgâr, güneş vb. yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı ve toplum çıkarlarını gözetir biçimde kurulması temel olmalıdır.

Yazı linki: <https://www.birgun.net/makale/demokratik-kalkinma-icin-sanayi-ve-enerji-politikalari-1-ne-icin-kim-icin-enerji-495432>

Demokratik Kalkınma İçin Sanayi ve Enerji Politikaları-2: Enerjide bağımsızlık

Yazının tamamı için: <https://www.birgun.net/makale/demokratik-kalkinma-icin-sanayi-ve-enerji-politikalari-2-enerjide-bagimsizlik-495682>